

Биро за друштвена истраживања

**АЛТЕРНАТИВНИ
ИЗВЕШТАЈ О РАДУ
РЕГУЛАТОРНОГ ТЕЛА ЗА
ЕЛЕКТРОНСКЕ МЕДИЈЕ
(РЕМ)**

БИРО ЗА ДРУШТВЕНА ИСТРАЖИВАЊА

Designed by starline / Freepik

Biro za društvena istraživanja
BIRODI
Za integritet · javnost · inkluziju

УВОД

Биро за друштвена истраживања као организација цивилног друштва од избора 2012. мониторише извештавање медија у изборном и ванизборном периоду – по међународно упоредивој методологији коју је израдила словачка организација МЕМО 98¹ – и спроводи истраживања јавног мњења о медијима. Најзад, путем слања пријава Регулаторној агенцији за електронске медије (РЕМ) мониторише и поступање наведеног тела.

Добијени резултати основа су за израду „**Алтернативног извештаја о поступању Регулаторног тела за електронске медије (РЕМ)**“, а у контексту спровођења одредби Закона о електронским медијима²: 5, 22, 24, 26, 27, 28, 29, 47, 50, 51, 68, 92-97.

Чланови 47, 50, 51 и 68. Закона о електронским медијима операционализовани су у Правилнику о заштити људских права у области пружања медијских услуга³ (у оквиру којег анализирамо чланове 4, 5, 6, 8, 16, 24, 27 и 29), као и у Правилнику о заштити права малолетника у области пружања медијских услуга⁴, и то од члана 3. па до краја (а

посебно чланови 3-8, члан 20, као и чланови 22-24 и 27-28). Предмет анализе биће и Правилник о минималним условима за пружање медијске услуге и критеријумима за одлучивање у поступку издавања дозволе за пружање медијске услуге на основу спроведеног јавног конкурса⁵ (чланови од 10. до 33), а који се тиче издавања дозвола за емитовање.

Извори за анализу су, поред БИРОДИ мониторинга, истраживања поднетих аката и иницијатива које су упућене РЕМ-у и сами подаци РЕМ-а, извештаји и анализе међународних организација, као и анализе домаћих медијских стручњака.

1 <https://memo98.sk/>

2 Службени гласник РС, бр. 83/2014, 6/2016-др.закон

3 <http://www.rem.rs/uploads/files/Podzakonska%20regulativa/Pravilnik%20o%20zastiti%20ljudskih%20prava%20u%20oblasti%20pruzanja%20medijskih%20usluga.pdf>

4 <http://www.rem.rs/uploads/files/Podzakonska%20regulativa/Pravilnik%20o%20zastiti%20prava%20maloletnika%20u%20oblasti%20pruzanja%20medijskih%20usluga.pdf>

5 <http://www.rem.rs/uploads/files/Podzakonska%20regulativa/Pravilnik%20o%20minimalnim%20uslovima%20za%20pruzanje%20medijske%20usluge%20i%20kriterijumima%20za%20odlucivanje%20u%20postupku%20izdavanja%20dozvole%20za%20pruzanje%20medijske%20usluge%20na%20osnovu%20sprovedenog%20javnog%20konkursa.pdf>

На основу анализе налаза међународних организација (УН, ОДИХР и ЕУ), РЕМ-а и Бироа за друштвена истраживања закључили смо:

- РЕМ од 2014. **ради у незаконитом стању**, стога што своје интерне акте Статут и Пословник није ускладио сходно члану 115. Закона о електронским медијима.
- РЕМ годинама систематски **одбија да санкционише пружаоце медијских услуга** (ПМУ), укључујући и телевизије са националном фреквенцијом, **због њиховог континуирано неистинитог и необјективног информисања** заснованог на дезинформацијама и манипулацијама, а чиме се најгрубље крши обавеза медија да информишу истинито, правремено и објективно (члан 47. ЗЕМ).
- РЕМ годинама систематски **одбија да санкционише ПМУ због присуства говора мржње и насиља (вербалног и физичког) у програмским садржајима** који се чак емитују и у дневним терминима када ТВ гледају деца и малолетници, иако су законом обавезни да реагују и санкционишу медије који крше одредбе закона који се тичу забране говора мржње, обавезе заштите људског достојанства и заштите деце и малолетника од штетних садржаја који могу угрозити њихов ментални и духовни развој. Оваквим понашањем прекршио је одредбе Закона о електронским медијима (47, 50, 51, 67), као и одредбе Правилника о заштити права малолетника у области пружања медијских услуга (3-8, 20, 22-24 и 27-28).
- **РЕМ је прекршио закон** и подзаконска акта (*Правилник о минималним условима за пружање медијске услуге и критеријумима за одлучивање у поступку издавања дозволе за пружање медијске услуге на основу спроведеног јавног конкурса*, чланови од 10. до 33), доделивши националне фреквенције телевизијама за које је сам утврдио да **нису поштовале преузете обавезе из својих елабората**.
- При одређивању броја националних фреквенција, **РЕМ није израдио анализу медијског тржишта** како би власници националних фреквенција могли своје пословање да организују на одржив начин, односно у складу са законом и предатим елаборатима.
- Почев од 2016. телевизије са националним покривањем су **несанкционисано кршиле чланове од 5. до 8. Правилника о заштити људских права у области пружања медијских услуга у време изборне кампање и ван ње**. То је имало за последицу изузетно позитивно извештавање о носиоцима извршне власти, чиме је грађанима Србије ускраћено право на потпуно, истинито, објективно и благовремено информисање, а како је то дефинисано Уставом Србије (члан 51), Законом о јавном информисању (члан 15) и Законом о електронским медијима (члан 47).
- РЕМ је дискреционо одлучивао да ли ће податке о спровођењу мониторинга извештавања ПМУ током избора да саопштава јавности у виду извештаја. Тако је **2016. одбио да врши мониторинг**.
- РЕМ је за потребе мониторинга извештавања ПМУ **креирао методологију која је супротна међународним стандардима**, што за последицу има да РЕМ добија резултате који су различити од упоредно спроведених мониторинга ПМУ. Плод оваквог поступања РЕМ-а је пад интегритета извештавања ПМУ током изборних кампања од 2012. наовамо.
- У Србији постоји дуготрајан **токсичан јавни говор** који се **несанкционисано емитује од стране ПМУ** (који преносе изјаве јавних функционера) и политичара (страначких лидера и чланова), чиме се некажњиво крши члан 27. *Правилника о заштити људских права у области пружања медијских услуга* за чије спровођење је задужен РЕМ.
- РЕМ **неблаговремено и селективно поступа по пријавама** које добија преко своје онлајн платформе. Подносиоци не добијају верификацију, односно доказ да су доставили пријаву.
- РЕМ је **одбио да спроведе одлуку** Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности којом је обавезан да податке из мониторинга ПМУ достави Бироу за друштвена истраживања у машински читљивом формату.
- РЕМ је својим одлукама у случају кршења Кодекса чланова Савета РЕМ-а **легитимизовао говор мржње у јавности**.
- РЕМ је својим **непоступањем омогућио** да се начином извештавања ПМУ створи представа у јавности да Александар Вучић, као председник Србије, има право на она овлашћења која по Уставу Србије (члан 123) припадају Влади Србије, односно брисање границе између председника Републике и председника Српске напредне странке.

Све напред наведено за последицу има:

- **Ускраћивање уставних права грађана** на истинито, потпуно, објективно и благовремено информисање.
- **Легализација и легитимизација говора мржње и насиља** због изостанка санкционисања од стране РЕМ-а, али и због промоције говора мржње из редова чланова Савета РЕМ-а.
- **Кршење људских права и људског достојанства**, како у медијским садржајима тако и у читавом јавном простору, **са посебним акцентом на кршење права деце и малолетника** који су, и поред законске заштите, константно изложени штетним садржајима пуним насиља и вулгарности, **што је оставило, и оставља, несагледиве последице на њихов морални, ментални и духовни развој.**
- **Постојање економски неодрживих ПМУ** који су у функцији интереса политичких актера и власника медијског капитала, а не јавног интереса.
- **Успостављање медијског амбијента у којем доминирају промоција, пропаганда и етикетирање** као форме медијског понашања у области политике. Истовремено, имамо доминацију забавних садржаја науштрб научно-образовних, документарних и дечјих, а за којима код грађана као конзументата постоји интерес, односно потреба.
- **Успостављање и одржавање «индустрије популизма».**

У друштву изражене друштвене аномије и дезорганизације несанкционисање, односно омогућавање емитовања медијских садржаја који су супротни закону или су на незаконит начин емитовани, чин је који доприноси легализацији и легитимизацији насиља као друштвено прихватљивог облика понашања.

Напомена

Аутори извештаја ангажовали су се на волонтерској основи, а све у жељи да на бази истраживања које су спровели (прикупљајући податке објективно, прецизно и систематично) прикажу јавности и надлежним институцијама стање у области медија, а за шта одговорност сноси РЕМ, према члану 5. Закона о електронским медијима.

МЕЂУНАРОДНА ИСТРАЖИВАЊА О СТАЊУ МЕДИЈА У СРБИЈИ

У прелиминарном извештају Ирене Кан, УН експерткиње за слободу говора и медија, указује се да у Србији постоји токсични дискурс и изражава се бојазан “да регулаторно тело за електронске медије (РЕМ) не успева да предузме одговарајуће радње против преступника, не промовише плурализам у медијском садржају у довољној мери и омогућава кампање блаћења и малтретирања⁶”.

У извештају Посматрачке мисије ОДИХР-а о парламентарним и председничким изборима 2022. године стоји⁷:

“...Јавни сервиси омогућили су такође изборним учесницима да учествују у посебним изборним програмима и дебатама. Међутим, у супротности са прописима РЕМ-а, јавни сервиси су некритички и опширно извештавали о јавним функционерима, од којих су многи били и кандидати.

РТС 1 је скоро 50 процената времена у политичким информативним емисија у ударним терминима доделио актуелном председнику и 23 процента представницима Владе, док је РТВ1 доделио 44 процената актуелном председнику, 33 процента представницима Владе и 15 процената локалним властима, који су били представљени од обе телевизије у позитивном или неутралном светлу“... Приватни медији са националном покривеношћу (ТВ Б92, Хепи, РТВ Пинк и ТВ Прва) су у својим ин-

формативним програмима извештавали о државним званичницима који су често промовисали владине пројекте, а многи од њих били су и кандидати. Они су посветили око 90 процената извештавања у информативним програмима председнику и владиним званичницима, приказујући их свеукупно у позитивном светлу. Овакав привилегован третман јавних званичника од стране медија је у супротности са међународном добром праксом.

Међу кабловским ТВ мрежама, ТВ Вести је демонстрирала провадин уређивачки приступ, са око 70 процената извештавања о актуелним властима и 25 процената о владиним званичницима, у углавном позитивном тону. Курир ТВ и Euronews Србија су показали сличан приступ што се тиче тона, али су у целини били уравнотеженији у извештавању у информативним програмима.

ТВ Нова С и Н1 критичније су приказале власти, посебно Н1, који је најзначајнији удео у информативном програму дала УЗПС (28 процената), приказујући га углавном у позитивном светлу. Инсајдер ТВ није приказивала редовне вести, већ је емитовала ток - шоу емисије о изборима са различитим учесницима и нудила информативне програме за бираче, припремљене у сарадњи са организацијом ЦРТА.

⁶ <https://serbia.un.org/sr/227178-srbija-ekspertkinja-un-poziva-na-politi%C4%8Dku-volju-da-se-zakoni-prevedu-u-konkretne-radnje-u>

⁷ <https://www.osce.org/files/f/documents/6/b/524622.pdf>

Неки приватни електронски медији позвали су учеснике да изнесу своје ставове у интервјуима или ток-шоу емисијама. Неки учесници из опозиције су одбили да учествују у њима, наводећи као разлог општу пристрастност. Кандидати владајуће коалиције били су углавном одсутни са кабловских ТВ канала са критичнијим уређивачким политикама, чиме је бирачима смањена могућност да упореде различите ставове⁷.

Истоветне налазе Посматрачка мисија ОДИХР-а истакла је у извештају из 2020. године:

„Према саговорницима СМПИ КДИЛП-а и релевантним извештајима цивилног друштва, приватни телевизијски канали са националном покривеношћу и већина дневних новина промовишу политике Владе. Неколико приватних медијских кућа са алтернативним и критичким ставовима не представљају ефикасну противтежу због ограничене покривености“⁸.

Ваља нагласити да је три године раније (2017) Посматрачка мисија ОДИХР-а у извештају о кампањи за председничке изборе цитирала⁹ налаз извештаја Савета за борбу против корупције Владе Србије у којем се каже:

„...садржаји које медији објављују углавном нису резултат слободног, објективног и истраживачког новинарства“ и „већина медија не делује у циљу веће информисаности грађана јер су финансијски зависни и повезани с политичком, економском елитом и центрима моћи“¹⁰.

Скоро истоветну оцену Посматрачка мисија ОДИХР-а навела је у извештају о посматрању парламентарних избора 2016. године цитирајући налаз Савета за борбу против корупције:

„...медији не контролишу власти и њихове резултате; напротив, медији су, у ствари, контролисани од стране власти“ и „независни медији практично не постоје“¹¹.

У Извештају Европске комисије о напретку Србије у европским интеграцијама за 2022. годину¹² пише:

„У јулу 2022. РЕМ је све четири лиценце доделио истим претходним носиоцима на период од осам година. Позив за пету лиценцу објављен је у августу, и биће додељен до краја 2022. Поступак су масовно критиковала медијска удружења и остали заинтересовани учесници. Закон о електронским медијима захтева да се приликом разматрања нових пријава лиценцираних оператера узме у обзир и њихов претходни рад у односу на програмску шему. Није јасно да ли је РЕМ ефикасно применио овај критеријум, будући да су сви канали којима је обновљена лиценца добијали упозорења од РЕМ у претходном периоду због кршења њихових законских обавеза. Такође, није јасно да ли је процес био усклађен са захтевима у погледу транспарентности будући да у периоду пре позива није објављена ажурирана анализа тржишта“.

У прилог овом закључку ЕК иде изјава председнице Савета РЕМ-а у којој констатује да у Србији има превише ПМУ.¹³

Председница Савета РЕМ-а је додала да се неће гледати претходни рад ПМУ, чиме је признала да се неће поштовати члан 31 Правилник о минималним условима за пружање медијске услуге и критеријумима за одлучивање у поступку издавања дозволе за пружање медијске услуге на основу спроведеног јавног конкурса¹⁴.

На то је реаговала председница Савета РЕМ-а Оливера Зекић и нагласила да је ово потпуно нови конкурс, да се неће гледати шта се дешавало у претходних 16 година и да потпуно исте шансе имају телевизије које раде годину дана, или 15 година¹⁵.

8 У свом извештају Посматрачка мисија ОДИХР-а услед усклађене методологије је цитирала налазе БИРОДИ мониторинга <http://www.birodi.rs/wp-content/uploads/2020/06/TV-tabela-KUMULATIVNA-08-18.2020.pdf>

9 <https://www.osce.org/files/f/documents/c/6/330296.pdf>

10 <http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/en-GB/reports/cid1028-2751/presentation-of-report-on-ownership-structure-and-control-over-media-in-serbia>

11 <http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/en-GB/reports/cid1028-2751/presentation-of-report-on-ownership-structure-and-control-over-media-in-serbia> <http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/en-GB/reports/cid1028-3007/report-on-the-possible-impact-of-public-sector-institutions-on-media-through-financing-of-advertising-and-marketing-services>

12 https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/Serbia_Report_2022_SR_%5B1%5D.pdf

13 <https://www.birodi.rs/birodi-predsednica-saveta-rem-a-potvrdila-da-rem-ne-radi-svoj-posao-uskracujuci-ustavna-prava-gradjana-srbije-u-oblasti-informisanja/>

14 <http://www.rem.rs/uploads/files/Podzakonska%20regulativa/Pravilnik%20o%20minimalnim%20uslovima%20za%20pruzanje%20medijske%20usluge%20i%20kriterijumima%20za%20odlucivanje%20u%20postupku%20izdavanja%20dozvole%20za%20pruzanje%20medijske%20usluge%20na%20osnovu%20sprovedenog%20javnog%20konkursa.pdf>

15 Sukob u REM-u: Da li prilikom dodele frekvencija treba gledati prethodni rad TV (nova.rs)

ПОДАЦИ РЕГУЛАТОРНОГ ТЕЛА ЗА ЕЛЕКТРОНСКЕ МЕДИЈЕ

Анализа програма ПМУ

У овом делу анализе приказаћемо податке из извештаја РЕМ-а о надзору комерцијалних ПМУ од 2016. до 2020. године.

У случају **ТВ Пинк**, јасно је изражен тренд раста ријалити и информативног програма¹⁶, а остали програми имају пад до нивоа непостојања.

Табела 1. Заступљеност програма на ТВ Пинк од 2016. до 2020. према извештајима РЕМ-а¹⁷

Врста програма	Информативни	Забавни	Ријалити	Документарни	Дечји	Филмски	Серијски	Музички	Промо	Научно-образовни	Културно-уметнички	Спортски + преноси
Година												
2020.	31,85	5,23	38,06	0,03	0	1,45	8,01	0,19	0,71	0	0	0
2019.	29,55	6,56	36,42	0	0	2,44	8,58	0,13	0,74	0	0	0
2018.	29,38	7,03	36,17	0,01	0	3,02	9,11	0,2	0,71	0	0	0
2017.	33,39	7,6	21,87	0,01	0	8,11	10,46	0,23	2,01	0,01	0	0
2016.	25,79	7,07	22,52	0,11	0	10,13	12,54	0,44	2,31	0	0	0,03

¹⁶ Према налазима БИРОДИ мониторинга телевизија са националним покривањем, у дневницима имамо доминацију позитивног извештавања о Александру Вучића као актеру.

¹⁷ Сви извештаји који ће бити коришћени у овој анализи се налазе на линку: [Архива извештаја и анализа о надзору емитера | РЕМ \(rem.rs\)](#)

У случају **ТВ Прва**, бележи се раст информативног програма, али и раст заступљености филмског програма. Остали програми имају или пад присутности или стагнацију.

Табела 2. Заступљеност програма на ТВ Прва од 2016. до 2020. према извештајима РЕМ-а

Врста програма Година	Информативни	Забавни	Ријалити	Документарни	Дечји	Филмски	Серијски	Музички	Промо	Научно-образовни	Културно-уметнички	Спортски + преноси
2020.	26,9	10,29	4,98	5,79	0	11,77	22,14	1,77	3,03	0	0	0
2019.	24,16	10,44	5,15	6,28	0	8,25	21,87	2,67	3,05	1,17	0	0
2018.	21,88	15,15	7,31	9,46	0,25	6,29	20,16	2,58	2,53	0,4	0	0
2017.	11,53	12,42	8,85	10,58	0,8	10,14	25,88	2,05	2,55	0	0	0
2016.	9,48	18,54	7,58	6,51	1,06	8,42	27,51	2,23	3,32	0	0	0,02

Када је у питању **ТВ Б92**, и њу карактерише раст заступљености информативног програма. Раст постоји и у случају забавног програма, док остали програми стагнирају или падају по проценту заступљености.

Табела 3. Заступљеност програма на ТВ 92 од 2016. до 2020. према извештајима РЕМ-а

Врста програма Година	Информативни	Забавни	Ријалити	Документарни	Дечји	Филмски	Серијски	Музички	Промо	Научно-образовни	Културно-уметнички	Спортски + преноси
2020.	14,39	13,66	0,87	3,41	14,61	13,25	15,69	0,22	1,71	6,55	0	3,9
2019.	12,42	8,21	2,18	1,73	9,59	17,6	14,85	8,7	1,83	4,63	0	3,76
2018.	3,89	10,11	3,94	6,06	15,48	22,21	14,92	3,17	2,21	3,69	0	1,06
2017.	1,25	12,68	2,19	5,48	22,53	18,64	28,46	1,38	2,47	7,32	0	0,07
2016.	1,92	5,8	2,38	3,01	23,19	31,82	23,78	0,29		7,7	0	0,11

На **ТВ Хепи** присутан је истоветан закључак као у случају ТВ Б92, уз напомену да је на овој телевизији дошло до значајног пада процента ријалити програма у периоду од 2016. до 2020. године.

Табела 4. Заступљеност програма на ТВ Хепи од 2016. до 2020. према извештајима РЕМ-а

Врста програма Година	Информативни	Забавни	Ријалити	Документарни	Дечји	Филмски	Серијски	Музички	Промо	Научно-образовни	Културно-уметнички	Спортски + преноси
2020.	30,69	14,86	38,21	0,07	0	0,28	4,12	1,65	1,35	0	0	0
2019.	30,62	12,81	39,18	0	0	0,89	3,49	1,98	0,34	0	0	0
2018.	30,85	10,63	46,94	0,37	0	0,79	0,38	1,36	0,21	0	0	0
2017.	31,77	6,56	43,9	0,21	0	2,32	4,33	0,96	0,27	0,02	0	0
2016.	20,49	5,67	53,75	0,35	0,16	1,62	4,25	1,4	0,78	0,54	0	0

Из наведених налаза закључујемо, на свим телевизијама са националним покривањем дошло је до повећања информативног програма у којем је власт, према мониторинзима Бироа за друштвена истраживања, оличена у Александру Вучићу као председнику Србије изразито позитивно представљена.

Приказани резултати указују на раст програма које бисмо у ширем смислу могли да назовемо забављачким (ријалити – Пинк; филмски – Прва; Хепи и Б92 забавни, по РЕМ правилнику).

Остали програми на наведеним телевизијама са националним покривањем (документарни, дечји, научно-образовни, серијски, културно-уметнички и спортски) на истом су или нижем нивоу у анализираном периоду.

У анализираном периоду РЕМ је у својим мониторинзима комерцијалних ПМУ констатовао да:

- Програм ТВ ПИНК (у току једне или више година) није испунио 4 од 5 обавезних услова.
- Програм ТВ Б92 (у току једне или више година) није испунио 2 од 5 обавезних услова.
- Програм ТВ ПРВА (у току једне или више година) није испунио 3 од 5 обавезних услова (или их је испунио у занемарљивом обиму).
- Програм ТВ ХЕПИ (у току једне или више година) није испунио 4 од 5 обавезних услова.

Ови налази су битни у контексту сагледавања легалности одлуке РЕМ-а на конкурс за доделу националних фреквенција 2022. године, јер Правилником о минималним условима за пружање медијске услуге и критеријумима за одлучивање у поступку издавања дозволе за пружање медијске услуге на основу спроведеног јавног конкурса један од критеријума је поштовање обавеза из претходног периода (члан 31).

Анализа извештаја РЕМ-а који је представљен на седници Одбора за културу и информисање 17.5.2023. у делу насиља

РЕМ је 17.5. доставио Одбору за културу и информисање извештај у којем је приказао налазе о испуњавању законских и програмских обавеза комерцијалних ПМУ:

- први период – од 1. октобра до 31. децембра 2022. године
- други период – од 1. јануара до 31. марта 2023. године

Део извештаја је и осврт на извештавање о случајевима насиља у телевизијским програмима.

У делу налаза о испуњавању законских и програмских обавеза комерцијалних ПМУ, РЕМ је изнео статистичке податке о испуњености:

- квоте европских аудиовизуелних дела, чије учешће по Закону о електронским медијима (члан 65. став 1) мора бити веће од 50% у укупном годишњем програму ПМУ;
- квоте европских аудиовизуелних дела независне продукције, чије учешће по Закону о електронским медијима (члан 66. став 1) мора бити веће од 10% у укупном годишњем програму ПМУ;
- квота сопствене продукције, чије учешће по Закону о електронским медијима (члан 70. став 1) мора бити веће од 25% у укупном годишњем програму ПМУ;
- врсте програма:
 - присутност информативног научно-образовног, културно-уметничког, документарног, дечјег и програма за малолетнике, дефинисаних према Правилнику о минималним условима за пружање медијске услуге;

жање медијских услуга и критеријума за одлучивање у поступку издавања дозволе за пружање медијских услуга на основу спроведеног јавног конкурса (члан 11. став 1)

- квота информативног програма, чија заступљеност према Правилнику о минималним условима за пружање медијских услуга и критеријума за одлучивање у поступку издавања дозволе за пружање медијских услуга на основу спроведеног јавног конкурса (члан 11. став 2) мора бити 50% сопствене продукције.

Иако се ради о искључиво статистичким подацима, без икакве квалитативне (у методолошком смислу) анализе, јасно је да је “програмска шема” која је констатована у периоду од 2016. до 2020. године и даље на снази. Сам конкурс и број подељених фреквенција био је у функцији захвалнице телевизијама које забављају и пружају подршку актуелној власти.

У прилог овој тези иду следећи налази РЕМ-а:

- РЕМ констатује да Пинк у првом извештајном периоду има колажне емисије у оквиру којих постоје програмске целине документарног, научно-образовног и културно-уметничког типа. РЕМ у свом првом извештају, и поред података из табеле, не констатује да Пинк нема програм намењен деци и малолетницима, да би у другом имао све програме. ТВ Пинк је наставио са програмском шемом којом доминирају ријалити и информативни програм.
- ТВ Прва је испунила своје обавезе према Елаборату, односно надлежним правилницима. Као и у периоду пре добијања лиценце 2022. године, најзаступљенији програми су филмски и серијски, уз значајну присутност ЕПП-а, информативног и документарног програма (други период посматрања).
- ТВ Б92 у првом извештајном периоду не испуњава уделе европских аудио-визуелних дела и европских аудио-визуелних дела независне продукције, односно удео сопствене продукције. Исти тренд неиспуњавања је настављен и у другом извештајном периоду. У поређењу са периодом пре добијања фреквенције, када је на Б92 доминирао филмски и информативни, у првим месецима најзаступљенији програми су серијски, забавни и филмски.
- ТВ Хепи у првом и другом извештајном периоду, према налазима РЕМ-а, није испунио квоту европских аудио-визуелних дела независне продукције. У самом извештају РЕМ-а констатује се: “Иако и

даље нису регистроване засебне жанровски профилисане емисије и садржаји који се могу сврстати у научно-образовни програм, чинили су их прилози гостовања компетентних стручњака разним поводом у емисијама “Добро јутро Србија” и “После ручка”. У оба посматрана периода најзаступљенији програми на ТВ Хепи су информативни и забавни.

РЕМ је у анализи користио растегљив појмовник шта је то јединица када је у питању програмски садржај, за шта има покриће у нејасно дефинисаном законском оквиру када су у питању документарни, дечји и програм за малолетнике, научно-образовни и културно-уметнички програм. Аутори ове анализе су се сакрили иза статистика и нормативног оквира, без намере да ураде квалитативну анализу. Сходно томе, извештај је изгубио на релевантности имајући у виду сврху презентације.

Аутори извештаја су исти приступ применили и у случају анализе насиља, при чему су изабрали методолошки приступ који је мањкав када је у питању:

- Број и врста анализираних телевизијских канала: канали са националним фреквенцијама, Н1 и Нова С, без телевизијских канала које види само публика МТС-а.
- Неадекватан период од седам дана, уз изостанак објашњења како је реализован “случајни узорак”.
- Узорак централних информативних емисија у којима је анализирано извештавање о догађајима насиља у друштву, односно поступању државних органа и осталих актера на санкционисању и превенцији насиља.

У овом делу текста је изостављена анализа:

- Присутних актера, временске заступљености актера, тоналитета извештаја, поштовања претпоставке невиности (члан 29. Правилника о заштити људских права у области пружања медијских услуга), аргументације и дискурса извештавања.
- Из анализе је, такође, изостављена анализа садржаја говора мржње у овим програмима, а посебно ријалитијима и информативним програмима, односно анализа кршења члана 27. Правилника о заштити људских права у области пружања медијских услуга.

Из анализе је изостављена и анализа примене Правилника о заштити малолетника у области медијских услуга.

Извештаји РЕМ-а који се тичу ријалити програма, а који сведоче о грубом кршењу људских права и права деце и малолетника од стране ПМУ

Први извештај о ријалити програмима РЕМ је објавио 2015.[1]. Овај извештај садржи и транскрипте разговора у ријалити емисијама, као и фотографије и описе понашања (стр. 52-61 за ТВ Пинк; стр. 68-79 за ТВ Хепи; стр. 86-89 за ТВ Б92; док се на страни 96 говори о ријалити програмима на ТВ Прва; на странама 99-100 о ријалити програмима на РТС). На странама 101-105 овог извештаја наведени су „примери екстремног понашања учесника ријалити програма и реаговања Савета РЕМ-а“, који садрже примере физичког насиља (стр. 101), примере говора мржње и увреда на националној основи (стр. 103), приказивање порнографије, секса и голотиње (стр. 104), примери вређања достојанства личности (стр. 105), примери вређања достојанства личности и угрожавања права детета (стр. 106). Сви ови случајеви представљају грубо кршење Закона о електронским медијима (чл. 47, 50, 51, 67) од стране медија, као и од стране РЕМ-а уколико не поступа према медијима који овакав садржај емитују, а у складу са члановима истог закона 22, 28, 29. У исто време грубо су прекршене одредбе Правилника о заштити људских права у области пружања медијских услуга, као и Правилника о заштити права малолетника у области пружања медијских услуга (посебно чланови 3-8, члан 20, као и чланови 22-24 и 27-28).[2]

Ријалити емисије, које се годинама емитују у дневном термину када се испред ТВ екрана налазе малолетни и најмлађи гледаоци, обилују непримереним говором и понашањем, штетним по развој малолетника и деце. Ови програми из дана у дан промовишу насилно, вулгарно, увредљиво, примитивно опхођење и говор, а у више наврата у оваквим емисијама приказане су и порнографске сцене. Приказивање оваквих садржаја у време када је читава породица испред ТВ екрана, укључујући и најмлађе, представља драстично кршење људских права и повреду људског достојанства и има несагледиво штетне последице по духовни и морални развој деце и малолетника, као и на креирање неприхватљивог модела понашања и опхођења у читавом друштву. Као што је већ речено, приказивање насилних, вулгарних, увредљивих садржаја у дневном термину на телевизијама са националним покривањем представља најгрубље кршење домаћих медијских закона, Закона о јавном информисању и медијима, Закона о електронским медијима, као и подзаконских аката РЕМ-а по којима сам РЕМ не поступа, чиме, такође, грубо крши своје законске обавезе предвиђене члановима 22, 24, 28, 29. Закона о електронским медијима, а који дефинишу делокруг

рада РЕМ-а, затим начин на који РЕМ контролише рад ПМУ и санкционише их уколико крше закон.

Ријалити програми, какви се приказују на домаћим комерцијалним ТВ каналима са националном фреквенцијом у отвореном незаштићеном програму, антипод су препорученог и пожељног телевизијског програма који доприноси подизању општег културног и образовног нивоа грађана, развоју уметничког стваралаштва, физичке културе, заштити здравља деце и одраслих и слично, што је све регулисано члановима 22, 47, 50, 51, 52, 54, 61, 68. Закона о електронским медијима, као и правилницима о заштити људских права у области пружања медијских услуга, и о заштити права малолетника у области пружања медијских услуга.

Приказивање оваквих ријалити програма представља грубо кршење домаћих закона и етичких кодекса, међународних конвенција о заштити људских права чији је Република Србија потписник (Универзална декларација о људским правима УН, Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода), као и Директиве ЕУ о аудиовизуелним медијским услугама.

Упркос свему наведеном, РЕМ годинама ћути и избегава да санкционише ПМУ у чијим програмима се готово свакодневно крше права малолетника, као и бројна друга људска права која се тичу достојанства личности и забране ширења говора мржње.

Према јавно доступним подацима, РЕМ је последњу анализу ријалити програма урадио 2017. године.^[3]

Исте године РЕМ је објавио и извештај под називом Заштита права малолетника – законски оквир и примери из праксе[4], а који садржи и информације о мерама које је РЕМ изрекао ПМУ који су кршили своје законске обавезе везане за заштиту деце и малолетника од садржаја штетних за њихов ментални и морални развој, као и описе и транскрипте из емисија у којима је дошло до озбиљног кршења права деце и малолетника.

РЕМ је 2017. објавио и извештај који се бави заштитом људских права у медијским садржајима под називом – Заштита приватности, заштита достојанства личности и претпоставке невиности у медијима[5], који садржи примере кршења ових права.

На сајту РЕМ-а се могу наћи неке од пријава по којима је РЕМ поступао, које су, такође, добар извор података о начину рада ПМУ, као и самог РЕМ-а. Линк: <http://www.rem.rs/sr/arhiva/arhiva-odluka-prijavama#gsc.tab=0>

Анализе рада РЕМ-а објављене у домаћим медијима

Претходних година у домаћим медијима су објављене бројне анализе рада РЕМ-а у којима се, по правилу, указује на огромне пропусте у раду овог регулаторног тела, као и на тешке последице које су настале због одбијања РЕМ-а да обавља свој посао у складу са законом. Прилажемо линкове за неке од објављених текстова и анализа:

- <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/rem-ne-kaznjava-pink-i-hepi-ni-zbog-nasilja-i-pretnji-smrcu-dok-zabranjuje-radio-puls-zbog-uvreda/>
- <https://www.cenzolovka.rs/mediologija/pravo-na-medije-na-koji-nacin-mediji-krse-prava-dece/>
- <https://www.cenzolovka.rs/etika/vlast-koja-stoji-iza-televizija-koje-od-kriminalaca-prave-zvezde-i-koje-rem-ne-kaznjava-sad-trazi-sankcije-zbog-promocije-nasilja/>
- <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/skandali-na-koje-se-rem-pravio-mrtav-video/>
- <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/raspodela-nacionalnih-tv-frekvencija-jos-osam-godina-sludjivanja-i-ispiranja-mozgova/>
- <https://www.cins.rs/kako-je-rem-zmurio-na-nasilje-na-televizijama/>
- <https://www.cins.rs/rem-ovi-ustupci-televizijama-na-stetu-dece/>
- <https://www.cenzolovka.rs/etika/koliko-mediji-mogu-imati-negativan-uticaj-na-decu/>
- <https://www.cenzolovka.rs/misljenja/sunovrat-jednog-drustva-brutalno-nasilje-i-rijaliti-u-terminu-decjeg-programa/>
- <https://www.cenzolovka.rs/etika/tako-skaredni-rijaliti-programi-ne-postoje-ni-na-jednoj-nacionalnoj-tv-u-evropi-osim-u-srbiji/>
- <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/rem-i-dalje-ne-reaguje-na-uvrede-i-prostakluge-tv-hepi-nema-od-cega-da-strahuje/>
- <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/savet-rem-a-nikad-nije-uspeo-da-se-izgradi-kao-nezavisno-kredibilno-i-profesionalno-telo/>
- <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/ofcom-rangira-psovke-i-uvrede-rem-dopusta-da-deca-odrastaju-uz-brutalno-verbalno-nasilje/>
- <https://www.birodi.rs/birodi-van-izborna-analiza-rem-a-uloga-rem-a-i-nadleznosti-koje-ovo-telo-sistematski-ne-sprovodi/>

[1] [RijalitiTV-programijul 2015.pdf \(rem.rs\)](#)

[2] Један од закључака из извештаја РЕМ-а (стр.118) из 2015. гласи: „Анализа усклађености садржаја емисија ријалити програма са законском регулативом, код националних емитера у периоду 2010–2015. година (до 30. априла), показује да се највећи број прекршаја односи на избегавање или недоследно спровођење обавезе посебне најаве или означавања програмских садржаја који могу да угрозе физички, ментални или морални развој малолетника, као и на непридржавање препоруке Савета РРА о терминима емитовања ријалитија, спорних из аспекта угрожавања достојанства личности. Готово свакодневна и све учесталија појава у многим емисијама ријалити програма јесу екстремизми разних облика: увредљив говор, псовке, вређања и међусобне претње учесника програма, симулације секса, сцене сексуалног чина, експлицитни говор о сексу, увреде и претње, говор мржње, односно, вређања на националној и полној основи, свађе на граници физичког обрачуна, а у више наврата долазило је и до ескалације вербалног и физичког насиља.»

[3] <http://www.rem.rs/sr/arkhiva/arkhiva-izveshtaja-i-analiza/arkhiva-izvestaja-i-analiza-o-nadzoru-emitera#gsc.tab=0>

[4] [Izveštajozastitimaloletnika.pdf \(rem.rs\)](#)

[5] [Zastita privatnosti dostojanstva i pretpostavka nevinosti.pdf \(rem.rs\)](#)

ПОДАЦИ БИРОА ЗА ДРУШТВЕНА ИСТРАЖИВАЊА

Интегритет поступања РЕМ-а

Под *интегритетом поступања* РЕМ-а подразумевамо доношење одлука и поштовање законских и етичких норми сагласно прописаним актима (закон, правилник, кодекс) без дискреционог поступања, уз регулисан сукоб интереса и поштовање транспарентности.

Биро за друштвена истраживања годинама је континуирано указивао на проблем легалности рада Савета РЕМ-а, јер његови акти Статут¹⁸ и Пословник¹⁹, сходно члану 115. Закона о електронским медијима, нису усклађени са овим законом у законитом року. У случају Статута Савета РЕМ-а законски рок је 90 дана, а у случају Пословника Савета РЕМ-а законски рок је шест месеци²⁰.

Савет РЕМ-а је својим поступањем довео у питање и интегритет РЕМ-а као институције, јер је за члана Управног одбора РТС-а изабрао Бранка Кланшчека који не испуњава услов из Закона о електронским медијима (члан 17, став 4), а према којем у Управни одбор РТС-а мора бити изабран угледни стручњак. Увидом у радну биографију Бранка Кланшчека, јасно се види да он има средњошколско образовање,

односно да нема факултетско образовање које је обавезно да би се неко ко се бави неким занимањем сматрао стручњаком. У Националној стандардној класификацији занимања се каже:

„Стручњаци и уметници примењују научне и уметничке концепте и теорије, подучавају о новим достигнућима на систематичан начин или су ангажовани у било којој комбинацији ових активности. Послови и задаци обично обухватају: обављање анализа и истраживање и развој концепата, теорија и оперативних метода и давање савета или примену постојећег знања везаног за физичке науке укључујући математику, инжењерство и технологију, за биолошке науке као што су медицинске и здравствене услуге, као и за друштвене науке; предавање теорије и праксе једне или више дисциплина на различитим образовним нивоима; предавања и едукацију особа са инвалидитетом; пружање разних пословних, правних и социјалних услуга; стварање и извођење уметничких дела; припрему научних радова и извештаја. Може бити обухваћено и надгледање других радника. За обављање занимања из ове групе најчешће се захтева четврти квалификациони ниво према ISCO-08. Знања и вештине нео-

18 <http://www.rem.rs/uploads/files/Statuti/Statut%20Republike%20radiodifuzne%20agencije.pdf>

19 <http://www.rem.rs/uploads/files/Podzakonska%20regulativa/Poslovnik%20o%20radu%20Saveta.pdf>

20 <http://www.birodi.rs/birodi-utvriditi-da-li-je-pri-izboru-predsednice-i-zamenika-predsednika-saveta-rem-a-preksen-%D0%BAodeks-saveta-rem-a-i-da-li-su-izabrani-po-aktima-republike-radiodifuzne-agencije-ili-rem-a/>

пходне за обављање занимања у оквиру ове групе, у складу са НОКС, стичу се завршетком одговарајућих програма у високом образовању: **Основне академске студије, Основне струковне студије, Специјалистичке струковне студије, Интегрисане академске студије, Мастер академске студије, Мастер струковне студије, Специјалистичке академске студије и Докторске студије, као и еквивалентни нивои по НОКС.** Карактеристични делови назива занимања у овој групи су, поред термина „стручњак“ и „саветник“ још и „аналитичар“, „дизајнер“, „инжењер“, „истраживач“, „конструктор“, „наставник“, „пројектант“, „сарадник“, „специјалиста“ и „технолог“²¹.

Биро за друштвена истраживања поднео је РЕМ-у захтев да му се доставе подаци из мониторинга ПМУ у машински читљивом формату. Председница Савет РЕМ-а је одбила да то учини, иако је Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности донео одлуку да РЕМ мора Бироу за друштвена истраживања да достави тражене податке²². Аргумент РЕМ-а је био да би се тиме нарушила права фирме која је аутор програма, мада је Биро за друштвена истраживања тражио податке који би требало да буду у власништву РЕМ-а.

Биро за друштвена истраживања је указао и на проблематично конципирање и спровођење јавних набавки од стране РЕМ-а за потребе програма за праћење и анализу МПУ, како у студији²³, тако и од стране извршног директора Зорана Гавриловића у емисији на ТВ Н1 у којој је био гост са председницом Савета РЕМ-а Оливером Зекић²⁴.

Свој институционални интегритет РЕМ је довео у питање тиме што је саопштење којим је Биро за друштвена истраживања тражио од РЕМ-а да се утврди тачност навода народног посланика Небојше Бакареца (изговорених на рачун Н1 и Нова С у Народној скупштини Србије) да две кабловске телевизије „воде хибридни рат против Србије“, претворио²⁵ у пријаву Бироа за друштвена истраживања против Н1 и Нова С о којој се одлучивало на 452 ванредној седници Савета РЕМ-а²⁶.

РЕМ је дискреционо доносио одлуке да спроведе анализу серијала „Деценија власти“²⁷ која је емитована на кабловском каналу Н1 и доставио је надлежном регулаторном телу у Луксембургу. С друге стране, није урадио анализу филма „Прогон“ који је емитован на ТВ Пинк. У овом филму као један од учесника појављује се Иван Радовановић, повезано лице са Оливером Зекић према члану 2. Закона о спречавању корупције. Биро за друштвена истраживања је спровео анализу РЕМ-ове анализе серијала „Деценија власти“²⁸ и доставио је РЕМ-у.

Пропусти РЕМ-а приликом мониторинга о извештавања ПМУ током предизборне кампање

Републичка радио-дифузна агенција (РРА) је до 2014. године, сходно законској обавези, спроводила мониторинг извештавања ПМУ током изборних кампања. Од 2016. године РЕМ прекида са том праксом уз образложење да то није законска обавеза РЕМ-а. Након међупартијског дијалога, РЕМ за потребе Привременог надзорног тела (ПНТ) спроводи мониторинг извештавања МПУ током кампање на мањем и селективно изабраном узорку у односу на период до 2014. године. Сама чињеница да је део ПНТ био састављен од чланова РЕМ-а, укључујући и Савет РЕМ-а, створило је простор за сукоб интереса²⁹.

Биро за друштвена истраживања је спровео методолошку анализу Извештаја РЕМ мониторинга парламентарних и председничких избора 2022. године-а о извештавању ПМУ током изборне кампање и закључио:

- РЕМ је цитирањем чланова 22. и 24. Закона о електронским медијима потврдио да је имао обавезу да спроводи мониторинг ПМУ.
- РЕМ није навео на основу којег нормативног акта је дефинисао узорачки оквир, односно које ће ПМУ мониторинговати.
- РЕМ није применио методолошка правила ОЕБС-а, на које се позивао као извор за своју методологију у делу узорковања пружалаца медијских услуга, дефинисања тоналитета на нивоу

21 <http://kodekssifara.minrzs.gov.rs/nacionalna-standardna-klasifikacija-zanimanja>

22 <https://www.birodi.rs/birodi-poverenik-nalozio-rem-u-da-birodi-dostavi-baze-monitoringa-televizija-sa-nacionalnom-pokrivenoscu-za-2018-godinu-cime-su-baze-monitoringa-medija-rem-a-postale-informacija-od-javnog-znacaja/>

23 https://www.birodi.rs/wp-content/uploads/2018/02/BIRODI_IJBORI_2017_DIGITAL.pdf

24 <https://www.youtube.com/watch?v=GvbfNZmajJo>

25 <https://n1info.rs/vesti/kako-je-rem-saopstenje-birodi-ja-pretvorio-u-prijavu-protiv-nova-s-i-n1/>

26 <https://www.birodi.rs/birodi-ili-neznanje-da-se-formilise-tacka-dnevnog-reda-sednice-saveta-rem-a-ili-losa-podmetacina-saveta-rem-a/>

27 <http://www.rem.rs/sr/arhiva/vesti/2022/03/saopstenje-saveta-rem-a-povodom-uvajanja-izvestaja-o-programskom-sadržaju-tv-n1-deceni-ja-vlasti#gsc.tab=0>

28 <https://www.birodi.rs/analiza-rem-ove-analize-serijala-deceni-ja-vlasti/>

29 <https://www.birodi.rs/nemanja-nenadic-osvrt-na-misljenje-agencije-za-sprecavanje-korupcije-povodom-zahteva-za-misljenje-birodi-sukob-interesa-clanova-saveta-rem-i-privremenog-nadzornog-tela/>

актера, мониторинга извештавања о јавним функционерима где није мерен тоналитет.

- РЕМ је у свом мониторингу мешао теме прилога и тоналитета извештавања. Тако се међу темама јавља негативно или позитивно конотирање актера као што су власт, опозиција, председнички кандидати из опозиције, председници опозиционих странака и кандидати за градоначелника Београда и актери из ЕУ.

Ако се гледају налази извештавања ПМУ из визуре тоналитета извештавања, о медијима се добија једна слика, а када се погледају теме, посебно оне које су у себи имале тоналитет, добија се другачија слика. На овај начин се са два индикатора мери једна те иста појава, тоналитет извештавања, што ствара веома ниску конзистентност резултата истраживања и последично томе њихово тумачење зависи од онога ко их интерпретира.

Усвајањем оваквог извештаја чланови Савета РЕМ-а нису остварили своје надлежности дефинисане у члану 5. и члану 22, ставовима 21. и 22. Закона о електронским медијима, односно прекршили су Кодекс чланова Савета РЕМ-а у члану 1. – интегритет чланова Савета РЕМ-а и члану 5. – компетентност и професионално понашање.

Биро за друштвена истраживања се обратио са захтевом за слободан приступ информацијама, да би добио податак како је формиран узорак ПМУ, и то 9. августа 2022. До данас нисмо добили одговор.

По завршетку изборне кампање, Биро за друштвена истраживања је предложио формирање Анкетног одбора који би сагледао рад РЕМ-а. Одговора посланичких група није било³⁰. Налази са којима су у јавност изашли ОДИХР, Привремено посматрачко тело и остали посматрачи избора, говоре да су налази до којих је Биро за друштвена истраживања дошао били тачни и прецизни.

Овакво поступање РЕМ-а је довело до пада интегритета извештавања МПУ 2020. године у односу на 2012. годину³¹. Премда ни 2012. године посматрани дневници ТВ са националном фреквенцијом нису у потпуности испуњавали услове квалитетног изборног извештавања, постојао је компететивни амбијент. Две изборне листе око Демократске странке и Српске напредне странке биле су "једнакије" представљене у односу на све остале које су биле мање, али и једнако, позитивније, представљене.

Осам година касније, наш мониторинг на истом узорку дневника са ТВ националном покривеношћу показао је да смо сведочили изборној кампањи у којој имамо једног јавног функционера (председник Србије) и председника политичке партије који је доминантан актер неаналитичког и некритичког извештавања у дневницима. Политичке странке, чак и владајућа Српска напредна странка, остале су по страни иако ће са њихових изборних листа грађани који изађу на изборе бирати народне посланике.

Биро за друштвена истраживања је аутор појма "функционерска кампања" који је постао незаобилазан део изборног појмовника не само у Србији ("да се прецизно дефинише тзв. функционерска кампања и да се јасно разграничи од информисања јавности о редовним активностима државних функционера током изборне кампање"). Поред "функционерске кампање", дефинисали смо и појам "партијске камере" ("да се припремљени страначки видео материјали, које није произвео ПМУ, не приказују као редовна новинарска активност, већ да се ови садржаји објављују као изборне огласне поруке").

Оба ова појма, односно потреба да се они регулишу, налазе се у препорукама РЕМ-овог извештаја након изборне кампање 2022. године³². Међутим, међу седам РЕМ-ових препорука налази се и она у којој се каже "да се додатно оснажи независност регулаторног тела од утицаја органа власти, политичких и финансијских центара моћи, као и од утицаја организација невладиног, односно, цивилног сектора, јасним дефинисањем његове улоге у изборним процесима". Овако формулисана препорука је у супротности са чланом 27. Закона о електронским медијима, став 2. "Регулатор сарађује са органима и организацијама надлежним за област јавног информисања, електронских комуникација, заштите конкуренције, заштите потрошача, заштите података о личности, заштите равноправности и другим органима и организацијама по питањима значајним за област пружања медијских услуга". У контексту наведеног односа РЕМ-а према окружењу, ваља нагласити јавне наступе председнице Савета РЕМ-а која је организације цивилног друштва, међу којима је и Биро за друштвена истраживања, називала "парамилитарним РЕМ-овима", на шта је реаговала група невладиних организација, но до данас није добила одговор.³³

³⁰ <https://www.birodi.rs/birodi-odhr-monitoring-medija-potvrdio-nalaze-birodi-novi-saziv-skupstine-da-osnuje-anketni-odbor-za-rem/>

³¹ <http://www.birodi.rs/izvestavanje-o-izornoj-kampanji-losije-nego-2012-godine/>

³² <http://www.rem.rs/uploads/files/Izbori%202022/Zavrzni%20izborni%20izvestaj%20za%20predsednicke%2C%20republicke%20i%20lokalne%20izbore%202022.%20godine.pdf>

³³ <https://www.birodi.rs/civilno-drustvo-savet-rem-a-da-sankcionise-govor-mrznje-olivere-zekic/>

Неефикасно поступање РЕМ-а по пријавама Бироа за друштвена истраживања

Биро за друштвена истраживања, у оквиру мониторинга поступања РЕМ-а, уочио је кршења неког од правила РЕМ-а, пре свега оног који регулише заштиту људских права у области пружања медијских услуга, и то чланова:

- од 4. до 8. (Истинито, објективно, потпуно и благовремено информисање, односно поштовање правила “друга страна”),
- 16. (Информисање јавности посредством објављивања резултата истраживања јавног мњења),
- 24. (Забрана злоупотребе лаковерности у вези са програмским садржајима који се односе на паранормалне појаве),
- 27. (Забрана говора мржње) и
- 29. (Претпоставка невиности)

Приликом слања пријава на сајт <http://www.rem.rs/sr/prijave/podnesite-prijavu>, сусрели смо се са чињеницом да не постоји могућност идентификације/верификације послате пријаве, што значи да не постоји доказ у виду добијања имејл потврде достављене пријаве и/или заводног броја.

На послате пријаве, Биро за друштвена истраживања није добио све одговоре. Путем телефонског разговора са службеницима РЕМ-а, добили смо одговор да су у раду.

Несанкционисање говора мржње од стране Савета РЕМ-а према Бироу за друштвена истраживања

Биро за друштвена истраживања обраћао се Савету РЕМ-а указујући на кршење Кодекса чланова Савета РЕМ-а, пошто је чланица Савета РЕМ-а организације цивилног друштва које посматрају изборе називала „парамилитарни РЕМ“³⁴. Савет РЕМ-а о томе није до данашњег дана одлучивао.

За разлику од ове пријаве, по којој Савет РЕМ-а није још увек поступао, у случају пријаве за изношење спекулација да су учесници протеста против копања литијума у Србији донирани са 100.000.000 из иностранства, Савет РЕМ-а је донео одлуку да то није кршење Кодекса чланова Савета РЕМ-а, јер та тема није у надлежности РЕМ-а. У емисији која је емитована на ТВ Прва, Оливера Зекић је представљена као чланица Савета РЕМ-а.

Исту одлуку Савет РЕМ-а донео је приликом пријаве Оливере Зекић за кршење Кодекса чланова Савета РЕМ-а, када је за дневни лист Данас, коментаришући иницијативу Бироа за друштвена истраживања да се донесе „Антибот закон“ у намери да се спрече фабрике ботова, говор мржње и лажне вести, изјавила да за Зорана Гавриловића треба донети посебан закон, чиме је извршила чин банализације³⁵.

Као грађанин, Зоран Гавриловић је поднео представку Савету РЕМ-а за кршење наведеног Кодекса од стране Оливере Зекић, која је Зорану Гавриловићу у *Информеру* дала “дијагнозу делузије”³⁶. Савет РЕМ је одлучио да оваквим понашањем Оливера Зекић, председнице Савета РЕМ-а, није прекршила Кодекс овог тела³⁷. Овим чином Оливера Зекић је прекршила Закон о условима за обављање психолошке делатности³⁸.

Оливера Зекић је наставила са „дељењем дијагноза” путем формалних одговора као председница Савета РЕМ-а. Тако је Зоран Гавриловић добио нову дијагнозу, “когнитивна дисонанца”, написану на меморандуму РЕМ-а и потписану од стране председнице Савета РЕМ-а Оливере Зекић. Ово је био одговор на саопштење у којем се предлаже иницијатива да РЕМ покрене мониторинг ПМУ у Србији због председничких избора у Црној Гори, а у складу са Европском конвенцијом о прекограничној телевизији која је део домаћег законског оквира³⁹.

34 <https://www.birodi.rs/civilno-drustvo-savet-rem-a-da-sankcionise-govor-mrznje-olivere-zekic/>

35 Цитат из *Данаса*: „Sve više razmišljam da osnujem Društvo za zaštitu Zorana Gavrilovića. On mu dođe nešto kao ljubimče, ali ugroženo, samo sobom i okrutnim svetom. I poput nekog intelektualnog hrčka, stalno vrti jedno te isto, i svaki put se povredi. Zato ga, zaista, treba zaštititi, pa i Zakonom. I da sam u Skupštini, glasala bih za to. Stvarno mu treba pomoć”.

36 <https://www.021.rs/story/Info/Srbija/326181/BIRODI-podneo-prijavu-Zekic-u-tekstu-u-Informeru-etiketirala-Gavrilovica-rekla-da-ima-deluzije.html>

37 <https://www.birodi.rs/birodi-rem-doneo-odluku-da-olivere-zekic-nije-prekrсила-kodeks-clanova-saveta-rem-a-time-sto-je-zorana-gavrilovica-nazvala-osobom-koja-ima-deluzije/>

38 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_uslovima_za_obavljanje_psiholoske_delatnosti.html

39 <https://www.birodi.rs/birodi-neistine-i-etikete-u-dokumentu-rem-a-na-memorandumu-i-sa-pecatom-rem-a/>

Несанкционисано позитивно извештавање ПМУ са националним покривањем о Александру Вучићу

У овом делу извештаја представимо тоналитетску анализу извештавања ПМУ. Тоналитетска анализа обухвата мерење тоналитетског времена представљања актера у анализираним прилозима, а које може бити позитивно, негативно и неутрално.

Позитивно време – време током којег је неки актер од стране себе самог или неког другог актера представљен кроз изношење позитивних оцена, чињеница, аргумената, резултата, постигнућа и придева (изражено у секундама).

Негативно време – време током којег је неки актер од стране себе самог или неког другог актера представљен кроз изношење негативних оцена, чињеница, аргумената, резултата и постигнућа, придева, говора мржње, неистина и спиновања (изражено у секундама).

Неутрално време време током којег је неки актер од стране себе самог или неког другог актера представљен кроз изношење чињеница које су неутрално конотиране, односно изнети подаци су изнети у

форми анализа, истраживања, пропитивања изнетих ставова, оцена, аргумената, резултата и постигнућа (изражено у секундама).

Тоналитетско извештавање је индикатор за кршење чланова 4. до 8. Правилника о заштити људских права у области пружања медијских услуга, ако је налаз да је оно позитивно у преко 60% случајева у неком временском периоду. Исто тако, тоналитетско извештавање је индикатор за кршење члана 27. истог правилника, када је извештавање негативно у преко 60% случајева у неком временском периоду.

Мониторинг извештавања о председнику Србије Александру Вучићу на телевизијама са националним покривањем и кабловском каналу Н1, у изборном и ванизборном периоду, показује временску надмоћ Вучића у односу на остале актере и његово високопроцентно позитивно представљање (преко 80%). У томе се надасве истицала ТВ Пинк, и у обиму представљања председника Вучића и у проценту позитивног представљања.

Последњи налаз о несанкционисаном извештавању централних информативних емисија телевизија са националним покривањем односи се на период од 1.12.2022. до 30.3.2023.

Табела 5. Представљање Александра Вучића у централним информативним емисијама период од 1.12.2022. до 30.3.2023.

	Негативно		Неутрално		Позитивно		Укупно	
	Sum	%	Sum	%	Sum	%	Sum	%
РТС	0	0	3791	22,1	13371	77,9	17162	8%
Пинк	86	0,1	12001	11,7	90463	88,2	102550	48%
Хепи	0	0	5253	43,2	6916	56,8	12169	6%
Прва	448	1,8	6888	28,1	17192	70,1	24528	11%
Б92	12	0	7371	18,1	33404	81,9	40787	19%
Н1	5174	30,9	10264	61,4	1292	7,7	16730	8%
Укупно							213.926	100%

Биро за друштвена истраживања је 2019. указао на овакво препозитивно извештавање на РТС-у и ТВ Пинк о председнику Републике, на шта је РЕМ одговорио да Закон о електронским медијима не познаје појам препозитивно извештавање⁴⁰. Тачно је да наведени Закон не садржи појам „препозитивно извештавање“, али је ово био довољан разлог да РЕМ поступи по Правилнику о заштити људских права у области пружања медијских услуга и направи извештај какав је урадио у случају серијала „Деценија власти“.

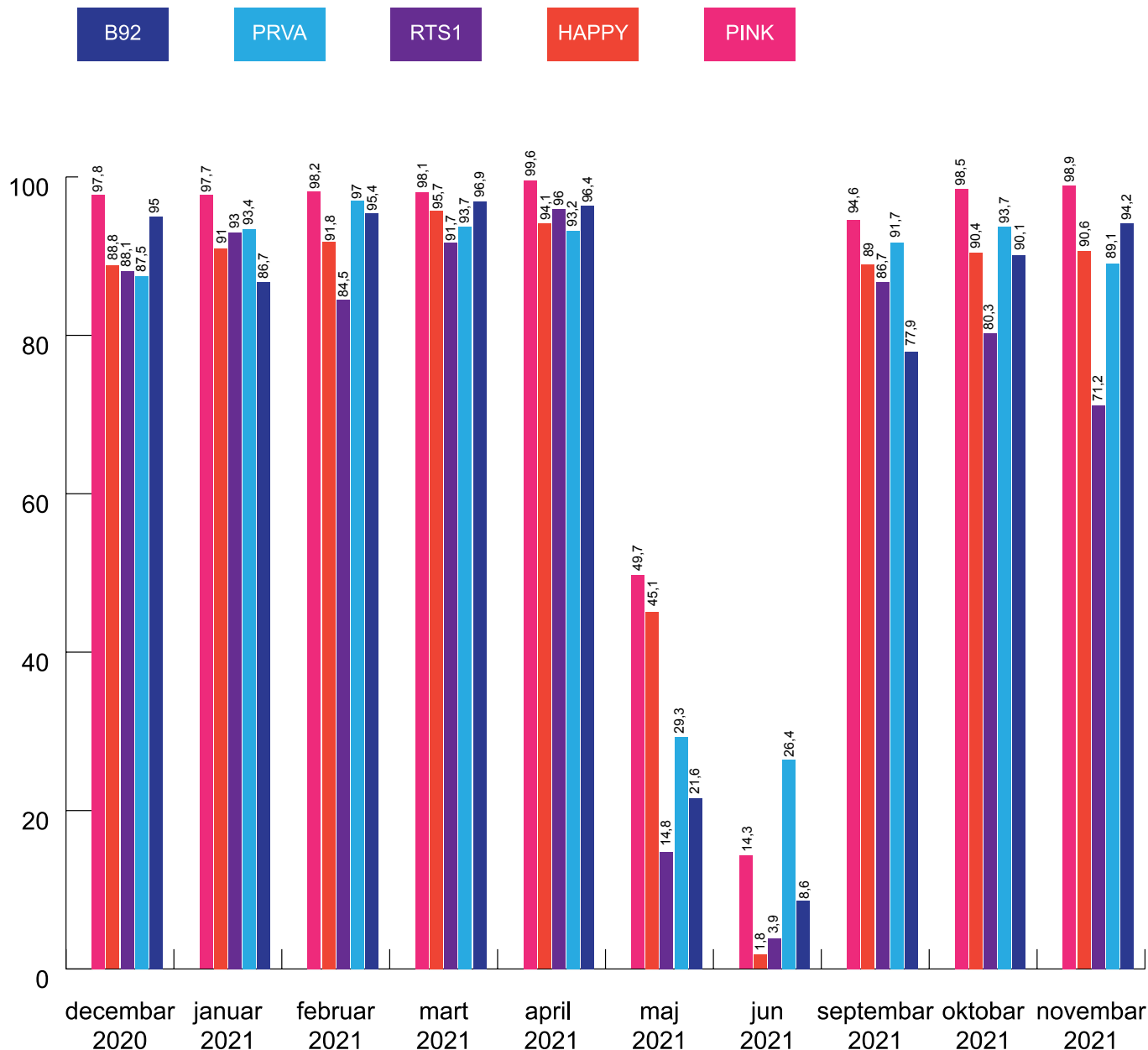
40 <https://n1info.rs/vesti/rem-bez-prijave-protiv-tv-pink-i-rts-da-su-prepozitivno-izvestavali-o-vucicu/>

Прикривено нарушавање медијског плурализма

Сада ћемо представити два налаза која говоре о потенцијалном, односно прикривеном нарушавању медијског плурализма, а који је гарантован чланом 103. Закона о електронским медијима.

Први је налаз из 2021. према којем су све посматране телевизије, у истоветном временском периоду (о месецима се ради), истим тоналитетом у централним информативним емисијама извештавале о Александру Вучићу као председнику Србије.

Графикон 1. Процент позитивног извештавања о председнику Републике у дневницима на ТВ са националним покривањем од 1.12.2020. до 30.11.2021. године

Други налаз се односи на тематски оквир централних информативних емисија у периоду од 1.12.2020. до 30.11.2021. године. Табела 6. показује да су теме о којима говори Александар Вучић као председник Републике најзаступљеније у посматраним дневницима.

Табела 6. Тематски оквир дневника у периоду од 1.12.2020. до 30.11.2021.

	Тотал		Вучић		РТС1		Пинк		Хели		Прва		Н1	
	сум	%	сум	%	сум	%	сум	%	сум	%	сум	%	сум	%
Унутрашња политика	41:44:33	13,9	17:18:55	13,4	1:46:29	5,9	17:27:39	18,2	5:56:53	10,6	4:39:58	13,3	8:53:22	18,8
Корона вирус	41:38:19	13,9	15:23:59	11,9	5:56:42	19,8	10:38:35	11,1	8:49:31	15,7	4:38:29	13,3	6:35:53	14,0
Економија, стране инвестиције	41:30:42	13,8	18:29:01	14,3	4:36:19	15,3	12:53:17	13,4	9:17:13	16,5	6:27:47	18,5	3:14:29	6,9
Питање Косова	28:35:05	9,5	13:01:40	10,1	2:34:33	8,6	11:22:53	11,8	4:37:55	8,2	4:12:31	12,0	2:35:59	5,5
Спољна политика	23:33:40	7,8	14:22:59	11,1	3:54:33	13,0	7:08:10	7,4	4:07:12	7,3	3:03:06	8,7	1:09:49	2,5
Инфраструктура, комунални проблеми	21:30:05	7,2	10:50:30	8,4	1:49:20	6,1	7:43:13	8,0	5:40:48	10,1	1:31:03	4,3	1:55:33	4,1
Криминал, корупција	16:21:16	5,4	6:01:18	4,7	0:33:54	1,9	6:19:20	6,6	0:40:47	1,2	1:43:32	4,9	5:38:17	11,9
Људска права, владавина права, правосудје	14:23:53	4,8	4:41:42	3,6	1:51:42	6,2	3:29:12	3,6	3:11:49	5,7	1:09:34	3,3	3:27:53	7,3
Војска, полиција	12:34:48	4,2	5:08:12	4,0	1:04:15	3,6	2:42:35	2,8	2:29:46	4,4	1:53:02	5,4	1:50:56	3,9
Национални интерес	11:58:57	4,0	6:14:36	4,8	0:44:46	2,5	4:09:13	4,3	2:45:51	4,9	1:30:44	4,3	0:31:12	1,1
Регионална питања	11:08:43	3,7	8:20:29	6,5	1:05:33	3,6	5:25:08	5,6	1:17:38	2,3	1:14:56	3,6	0:43:24	1,5
Медији, друштвене мреже	6:35:29	2,2	1:44:41	1,4	0:12:46	0,7	2:37:20	2,7	0:18:32	0,5	0:24:14	1,2	2:33:56	5,4
Евроинтеграције	5:53:33	2,0	1:39:26	1,3	1:25:24	4,7	0:54:30	0,9	0:42:41	1,3	0:25:52	1,2	1:43:51	3,7
Екологија	4:45:44	1,6	0:59:35	0,8	0:42:06	2,3	0:18:39	0,3	1:13:10	2,2	0:31:41	1,5	1:18:29	2,8
Историја, култура сећања	3:54:30	1,3	0:44:39	0,6	0:28:47	1,6	0:26:14	0,5	1:18:58	2,3	0:33:25	1,6	0:34:20	1,2
Критика Владе, критика власти	3:06:06	1,0	0:46:15	0,6	0:01:09	0,1	0:07:32	0,1	0:00:21	0,0	0:00:28	0,0	2:56:04	6,2
Здравство	2:54:27	1,0	0:50:46	0,7	0:26:33	1,5	0:33:48	0,6	0:57:34	1,7	0:22:20	1,1	0:12:00	0,4
Спорт	2:43:28	0,9	1:42:18	1,3	0:14:17	0,8	1:07:38	1,2	0:31:11	0,9	0:10:51	0,5	0:22:47	0,8
Образовање	2:33:02	0,8	0:05:05	0,1	0:10:09	0,6	0:09:52	0,2	1:15:17	2,2	0:13:01	0,6	0:27:36	1,0
Државна управа, јавни сектор	1:28:06	0,5	0:10:53	0,1	0:10:38	0,6	0:10:41	0,2	0:35:05	1,0	0:04:19	0,2	0:18:58	0,7
Култура	1:26:31	0,5	0:32:48	0,4	0:14:42	0,8	0:20:46	0,4	0:28:21	0,8	0:06:12	0,3	0:06:03	0,2
Тотал	300:21	100,0	129:09	100,0	30:04:43	100,0	96:06:22	100,0	56:16:42	100,0	34:57:12	100,0	47:10:55	100,0